

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ TASHKILOTLARINING TAYYORLOV GURUHLARIDA MANTIQIY O'YINLARNI TASHKIL ETISHNING MAZMUNI

Manzurboyeva Xafiza Imom qizi
Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim fakulteti 303-guruh talabasi

Annotatsiya. Maktabgacha ta'lim tashkilotlar o'quv faoliyatida asosiy o'rinni o'yin faoliyati egallaydi. O'yin turlari orasida mantiqiy o'yinlar bola rivoji uchun alohida ahamiyat kasb etuvchi tur hisoblanadi. Bu o'yin turi nafaqat bolani zavqlantiradi, ijtimoiylashiradi, kognitiv jarayonlarni rivojlantirishi bilan bir qatorda bolani fikrlashga undovchi shart - sharoitni yaratadi.

Mashg'ulotlar jarayonida aynan, tayyorlov guruxlarida mantiqiy o'yinlarini tashkil etish orqali biz bolani maktabga samarali tayyorlaymiz.

Kalit so'zlar. Mantiq, kognitiv jarayon, qobiliyat, tasavvur, tafakkur operatsiyalari, predmetli faoliyat

Maktabgacha ta'lim sohasida Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev faol tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan ishlar, qabul qilinayotgan farmon va qarorlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Maktabgacha ta'lim tizimiga alohida ahamiyat berilayotgani bezjiz emas, zero, har bir bolaning aqliy teran fikrovchi shaxs bo'lib yetishishi muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar bilan mashg'ulot o'tkazish jarayonida ular bilan birgalikda mantiqiy o'yinlarni o'tkazish nazarda tutiladi. Eng avvalo mantiq o'zi nima degan savol barchani qiziqtirib, o'ylantiradi. Mantiq bu falsafiy muammolarni hal qilish hisoblanadi. Mantiqning mohiyati uning yechimida deb qarash mumkin. XX asrda turli xil mantiqiy rasmiy tizimlar yoki mantiqlar ishlab chiqilgan bo'lib, ularni tasniflash, bir-biri bilan qanday bog'liqligini ko'rsatish va qanday qilib ko'p qirrali bo'lishi mumkinligi muammosini hal qilish mantiq falsafasining vazifasidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mantiqiy o'yinlar tashkil etishning maqsadi bolalarni har taraflama barkamol va yetuk shaxs bo'lishi uchun bajarilayotgan ishlarning bir qismi sifatida deb qarash bo'ladi. Asosan katta va tayyorlov guruhida mantiqiy o'yinlar aqliy salohiyat darajasini yana ham rivojlantirish uchun foydalaniladi. Mantiqiy o'yinlarni tashkil etish sistemasi bevosita didaktik o'yin turlari bilan bog'liq.

Polsha pedagogi Yanush Korchak nazaricha "O'yin - bu o'zini jamiyatda, koinotda topish imkoniyati" deb qaraydi. K.Grossning fikrlariga ahamiyat bersak mantiqiy o'yinlarni bolalar hayotining mazmunli o'tishi uchun asosiy vosita sifatida

nafaqat ularning kelajagi bilan bevosita bogʻlanuvchi koʻprik vazifasini ham bajarishiga asos sifatida xizmat qilishi bilishimiz mumkin boʻladi.

Oʻyin bola shaxsini tarbiyalashning asosiy vositasidir. Oʻyin orqali bolalar kattalarning mehnat tajribasini, bilim, malaka va koʻnikmalari harakat usullarini, axloq normalari va qoidalarini, mulohaza va muhokamalarini egallab oladilar. Oʻyinda bolaning oʻz tengdoshlari va kattalar bilan boʻladigan munosabat usullari shakllanadi, his va didlari tarbiyalanadi.

Bolalarning oʻyinda birlashishlari bir necha bosqichga boʻlinadi. Birinchi bosqich bolalarning «yonma-yon» oʻyinining shakllanib borishidir. Bu ilk yoshli va kichik guruh bolalariga xosdir. Bunday oʻyinda bolalar oʻrtogʻining oʻyiniga qiziqish bilan qaraydilar, birga oʻynab, «yonma-yon» oʻtirganlaridan xursand boʻladilar. Bu yoshdagi bolalarning oʻyini kattalar rahbarligida ularning xulqiga taʼsir etish orqali tashkil etiladi. Ikkinchi bosqichda bolalar oʻyin orqali mexanik ravishda birlasha boshlaydilar. Bunday birlashishlar qisqa muddatli boʻladi. Bu davrga kelib bolalardan kimning qaysi oʻyinga qiziqishi aniq boʻla boshlaydi, bir xil bolalar didaktik oʻyinga qiziqsalar, ikkinchilari harakatli oʻyinni yoqtiradilar, uchinchilariga ijodiy oʻyinlar maʼqulroq boʻladi va h.k. Tarbiyachining vazifasi bolalarni u yoki bu oʻyin bilan uzoqroq oʻynashga oʻrgatishdir. Uchinchi bosqichda oʻynovchi bolalar guruhi bir-biriga doʻstona munosabat va oʻzaro yoqtirish orqali birlashadilar. Birga oʻynovchilar soni koʻp boʻlmasa-da, bolalar qiziqib oʻynaydilar. Bu davrga kelib bir-birlariga baho berish umumiy talabi yuzaga keladi. Bu bosqichda tarbiyachi bolalarning oʻyinda birlashishlarining axloqiy asosini yuzaga keltirishi, ularda oʻzaro yordam, oʻrtoqlik, doʻstlik munosabatlarini shakllantirishi lozim. Bolalar bogʻchasida bolalarning uyushgan, qiziqarli va mazmunli hayotini taʼminlash uchun yosh guruhlarida rang-barang oʻyinlardan foydalanish zarur. Ijodiy oʻyinlar qoidalarining ichki, yashirin tabiati bolaga harakat qilishi uchun katta erkinlik yaratadi; uning oʻynayotgan jamoa oldidagi vazifasi tayyor qoidali oʻyinlar mazmuniga nisbatan noaniqroq boʻladi. Bu oʻynovchiga suyujeetni osonlik bilan oʻzgartirish, qoʻshimcha rollar kiritish imkonini beradi. Ijodiy oʻyinlar bolalarda katta qiziqish uygʻotadi va ularga ulkan taʼsir koʻrsatadi, biroq bolalar hayotini tashkil qilishda faqat shu oʻyinlardan foydalanish xato boʻlur edi. Bolalarning qoidali oʻyinlar egallashlari katta tashkiliy ahamiyatga ega. Qoidalar harakatlarning muayyan normalarini soʻng esa bolalarning bir-biriga boʻlgan munosabatini belgilaydi, bolaga oʻzini va oʻzi bilan birga oʻynayotganlarni nazorat qilish imkonini beradi. Qoidalarni bajarishdagi mustaqillik oʻyinda bolalarni maqsadga muvofiq tarbiyalash jarayonida shakllantiriladi. Bola oʻynayotganda bolalar jamoasi bilan muayyan munosabatda boʻladi. Oʻyinning ijtimoiy taʼsiri, u uygʻotadigan hislar unda tarkib topadigan munosabatlarda mujassamlashgan boʻladi.

Mantiqiy oʻyin tarbiyalanuvchini oʻylashga, topqirlikka, ziyraklikka, mantiqiy fikr yuritishga oʻrgatadi. Shu asosda oʻz «men»ining shakllanishiga yordam beradi.

Shuningdek, bilishga o'rganish ehtiyojini tug'dirib, yangi o'zgarishlarga boshlaydi. Mantiqiy o'yin tashqi olam bilan muloqot qilishga yangi-yangi imkoniyatlarni ochib beradi. O'yin umumilmiy tushuncha bo'lib, falsafa, pedagogika, psixologiya, tarix nazariyasi, san'atda uziga xos tushuncha, atamalari mavjud. Umuman, ilmiy tilda o'yin dramaturgiya, tomoshalar, bayramlar, festivallar, karnavallar, badiiy ijodkorlik ma'nosida ham ishlatiladi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, bolaning rivojlanishi jarayonida mantiqiy o'ylash va fikrlash o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish juda alohida jihatdir. Chunki nutq va fikrlash tizimi nutq, fikrlash faoliyati orqali ushbu tizimlarga ega bo'lgan kattalar yordami va taqlid qilish orqali o'zlashtiriladi. Ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun hozirgi kunda maktabgacha yoshdagi bolalarni turli faoliyat maahg'ulotlariga jalb etish yo'lga qo'yilgan. Bolalar turli xil o'yinlarda ishtirok etib, o'zlarining qobiliyat va is'tedodlarini namoyon qilishlari uchun sahna vazifasini ham bajarib beradi shu bilan birgalikda qobiliyatlarni shakllantirish uchun imkoniyat eshiklarini ham ochib bera oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Loginova V.I, Samarukova T.G. tahriri ostida. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. 2 qismli. 1- qism. T., O'qituvchi. 1991.
2. Xasanboeva O.U. va boshq. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. T.: Ilm ziyo. 2006.
3. Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna. Bolalarni sahnalashtirish va ijodiy faoliyat o'rgatish. Darslik. "Metodist nashriyoti", 2023.
4. Grosheva I.V., Djanpeisova G.E., Mikailova U.T., Ismailova M.A., Kenjabaeva D.A., Gulyamova N.B., Miftaeva N.A. "O'yin orqali ta'lim olish" metodik qo'llanma. Toshkent 2020
5. Imamova, N. (2022). IMPORTANCE OF INDEPENDENT ACTIVITY AND CREATIVITY DEVELOPMENT IN TRAINING TEACHERS. *Science and Innovation*, 1(7), 676-679.
6. Imamova, N. Z. (2022). DEVELOPING THE CREATIVE QUALITIES OF FUTURE TEACHERS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(04), 317-321.
7. Imamova, N. Z. (2023, January). Methodology for developing creative qualities of future teachers in the process of independent training. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 86-90).
8. Muratova, M. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA OTAONALARNI TA'LIM TARBIYAVIY JARAYONDA FAOL ISHTIROKINI TA'MINLASHNING AMALIYOTDAGI HOLATI. *Science and innovation*, 1(B7), 1091-1096.
9. Khasanova, S., & Zufarova, L. (2023, June). DEVELOPMENT OF

- COMMUNICATIVE SKILLS IN PRE-SCHOOL CHILDREN THROUGH THEATER GAMES. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 1-5).
10. Khasanova, S. T., & Vasila, T. (2023, May). DEVELOPMENT OF IMAGINARY-CREATIVE COMPETENCES IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR PROFESSION. In Next Scientists Conferences (pp. 84-91).
 11. Sultansaidova, M. (2023). SOME ASPECTS OF PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL. *International Journal of Pedagogics*, 3(02), 51-55.
 12. Djamilova, N., Kim, I., Marasulova, D., Imamova, N., & Ismanova, G. (2022). Ecological Culture Development of Independent Learning, Creativity, Integrative Technology and Logical Thinking. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 2524-2529.
 13. Djamilova, N. (2022). FACTORS AFFECTING THE DEVELOPMENT OF LIFE STRATEGIES IN STUDENTS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(04), 187-191.
 14. Djamilova, N., Isabekova, D., & Abduqodirova, O. (2023). DIRECTING PRESCHOOL CHILDREN TO PROFESSION AT THE EARLY AGE. *Science and innovation*, 2(B9), 500-507.9.